

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

2024/№6

**TA'LIM VA
INNOVATSION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

Xakimov A. O. Globalashuv sharoitida milliy-ma'naviy qadriyatlarini asrash mazmunosi	262
Xudoyqulova Sh.M. Zamonaviy yondashuvlarni uyg'unlashtirish asosida ta'lim berish metodologiyasi	265
Xarnidova M. Aqli zaif bolalarni axloqiy jihatdan tarbiyalash	270
Yusupova Sh.J. Sobirova G.Q. Lug'atshunoslikning ona tili o'qitishdagi o'rni	273
Zakirova S.B.Bo'lajak logopedlarni korreksionishlarni loyihalashtirishga o'rgatish metodikasini takomillashtirishga qo'yilgan pedagogik talablar	278
Jamayeva F. F. Islom madaniyati tasavvufiy merosining Sharq Renessansida tutgan o'rni va hozirgi kundagi ahamiyati	282
Божарева М. А. Репрезентация межкультурных кодов в постреалистическом дискурсе У. Хамданов и С. Абулгунин	285
Safarova N. N. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyani shakllantirishdagi muammolar va to'xsiqlar	297
Azimova D.O. Matematika darslarida "barncrang" texnologiyasi	301
Engasheva T.Sh. Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quv lug'atlarining mazmuni va ahamiyati	307
Botirov J. S. Tavsiriy sa'ratda kompozitsiya asoslaridan biri mazmura kompozitsiyasining ijodiy qobiliyatini o'stirishdagi ahamiyatiga	310
Shirinov A. I. O'qituvchilarda tavsiriy san'at asarlarini badiiy idrok etishni shakllantirishga innovatsion yondashuv yo'llari	314
Egamberdiev J. B. Talaba shaxsida o'x-o'xini anglashning rivojlanishiga talim jarayoni va mazmunining ta'siri	317
Narkulov Sh. A. Bo'lajak mutaxassisning shaxsiy va kasbiy azborot maydonini loyihalashda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatini o'ziga xos xususiyatlari	321
19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI	
Avlaqulov B.R. Bolaning boshlang'ich ruhiy o'zgarishlari va tarbiyasida etnik madaniy qadriyatimiz beshikning roli.	325
Акрамова Л.Ю. Применение методов арт-психологии для диагностики психологического статуса больных детей с личностными травмами	329
Комилова М. Методическое и дидактическое обеспечение при обучении детей с ограниченными возможностями здоровья	332
Nurmatamodova L. Bolalarda nogironlikni kelib chiqish sabablari va xususiyatlari	338
Noekulova N.T. Almatova V.M. Ko'p dara qoldirgan o'qituvchilarni o'qitishga motivatsiyalashda o'qituvchining tutgan o'rni	342
Назира Юсупова. Психокоррекционная работа, проводимая с детьми с нарушениями речи	347
Ohimjonova Z. B. Er-xotin o'rtasida oila-nikoh munosabatlari shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	350
Ruzmatova D.T. Er -xotin o'rtasidagi nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlar	353
Расуллова Н.Т. Здоровое убеждение: пути воспитания у молодежи	357
Nurmatov A.N. Yolg'on azborotlarga moyillikning tabiati va mazmun-mohiyati	361
Samatova N.D. Namratova M.U. Xalq-atvor va faoliyat motivatsiyasini mayra-briggsning tipologik so'rovnomasi orqali talabularda o'tkazilgan tadqiqot natijalari tahlili.	365
Сафарова Э.М. Усманов, К.О. Игровые вопросы культуры среди студентов вузов	371
Turdiyeva N.G' . Karakulova U.A. Oilaviy munosabatlarda sibling maqomining psixologik xususiyatlari.	375
Tulyaganova G. O. Shaxsning o'x individual imkoniyatlarini to'yobga chiqarish hodisasining psixologik mohiyati	380
Xarnidova F.Sh. Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilari agressivlik xususiyatlarining o'ziga xosligi	385
G'aybullayeva D. M. O'smirlilik davrida o'x-o'ziga bo'lgan ishonchning shakllanishiga o'x-o'ziga bo'lgan munosabatning ta'siri	388
Юданова III Э. Влияние эмоционального интеллекта на копинг-стратегии личности (на примере студентов)	397

O'QUVCHILARDA TASVIRIY SAN'AT ASARLARINI BADIY IDROK ETISHNI SHAKLLANTIRISHGA INNOVATSION YONDASHUV YO'LLARI

Shirinov Alisher Latipovich

*Buxoro davlat universiteti, Tasviriy va amaliy san'at kafedrasini o'qituvchisi
<https://orcid.org/0000-0001-7657-8712>*

Annotatsiya. Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida tasviriy san'at fanini o'qitishga innovatsion yondashuv yo'llari, tasviriy san'at fani o'qituvchisini sinf doskasida juda chiroyli ishlay olishi va ko'rgazmali sinf doskasini tashkil qilish va o'quvchini tasviriy san'atga qiziqtirish haqida to'liq bayon etilgan. Tasviriy san'at mashg'ulotlarida bolaning ko'rish a'zolari takomillashib boradi. Chunki har bir mavzuga doir mashg'ulotda narsalarni e'tibor bilan kuzatishga va ularni idrok etishga o'rgatib, o'z diqqat e'tiborini bir nuqtaga qaratish malakasini ham beriladi. Bu jarayon bolaning ixtiyoriy diqqati barqaror bo'lishini ham ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at, mashg'ulot, malaka, ko'rgazma, sinf, o'quvchi, san'at, dars.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ВОСПРИЯТИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ У СТУДЕНТОВ

Ширинов Аlisher Латипович

Бухарский государственный университет, преподаватель кафедры изобразительного и прикладного искусства

Абстрактный. В данной статье рассматриваются инновационные подходы к преподаванию изобразительного искусства в общеобразовательных школах, умение учителя изобразительного искусства красиво работать на доске, организация виртуальной классной доски и интерес учащихся к изобразительному искусству. Интерес полностью объяснен. На занятиях изобразительным искусством у ребенка совершенствуются зрительные органы. Потому что на занятиях по каждому предмету учат внимательно наблюдать за предметами и воспринимать их, а также прививают умение концентрировать внимание на одной точке. Этот процесс также обеспечивает устойчивость произвольного внимания ребенка.

Ключевые слова: Изобразительное искусство, обучение, мастерство, выставка, класс, ученик, искусство, урок.

INNOVATIVE APPROACHES TO FORMING ARTISTIC PERCEPTION OF FINE ART WORKS IN STUDENTS

Shirinov Alisher Latipovich,

Bukhara State University, teacher of the Department of Fine and Applied Arts

Abstract. In this article, innovative approaches to the teaching of visual arts in secondary schools, the ability of the visual arts teacher to work beautifully on the blackboard, and the organization of a visual classroom blackboard and the student's interest in visual arts are discussed in this article. Interest is fully explained. A child's visual organs improve during visual arts classes. Because in training on each subject, one is taught to observe things carefully and perceive them, and one is also given the skill to focus one's attention on one point. This process also ensures that the voluntary attention of the child is stable.

Key words: Fine art, training, skill, exhibition, class, student, art, lesson.

Kirish. Tasviriy san'at mashg'ulotlarida bolaning ko'rish a'zolari takomillashib boradi. Chunki har bir mavzuga doir mashg'ulotda narsalarni e'tibor bilan kuzatishga va ularni idrok etishga o'rgatib, o'z diqqat e'tiborini bir nuqtaga qaratish malakasini ham beriladi. Bu jarayon bolaning ixtiyoriy diqqati barqaror bo'lishini ham ta'minlaydi. Shuningdek, tasviriy san'at mashg'uloti o'quvchilarni e'tiborli zehni bilan faoliyat ko'rsatishga o'rgatib, ularni barcha his-tuyg'ularini jamlagan holda, o'ziga bo'lgan nazariy va amaliy bilimlarni ishga soladi. [1]

Umumta'lim maktablari o'quvchilari orasida san'at asarlarini badiiy idrok etish ko'nikmalarini

shakllantirish borasida olib borilgan tadqiqot ishlari natijalari shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at ta'limida badiiy ijodiy qobiliyatni rivojlantirishda o'quvchilardagi individuallikni o'stirishga alohida ahamiyat berish zarurligi, chunki u umumiy badiiy qobiliyatning tarkibiy qismi ekanligi;

- maxsus va ijodiy qobiliyatning psixofiziologik asosi har xil ekanligi;
- badiiy ijodiy qobiliyat turli yosh bosqichida turlicha ifoda etilishi;
- tadqiqotda qo'llanilgan tashxis metodikalari orqali o'quvchidagi individuallikning turli qirralarini aniqlash;

- tashxis metodikalaridan umumiy rivojlanish darajasi, tasviriy san'at faoliyati uchun zarur bo'lgan, ammo o'quvchida yetarli rivojlanmagan tomonlarni aniqlash va shu asosda tegishli rivojlantiruvchi, korreksion dastur ishlab chiqish va maqsadli faoliyat olib borish;[2]

Bilim, ko'nikma va malakalar ta'limning yakuniy maqsadi bo'lmasdan ular o'quvchi shaxsidagi individuallikni rivojlantirish vositasi ekanligi, ijodkor shaxs kelgusida barcha faoliyatda ijodiy yondashuvni namoyon qiladi. Olimlarning fikricha, rassomlardagi individuallikdan ularning ijodiy va kasb faoliyatida janr kelib chiqadi, ya'ni ijodkor o'ziga mos bo'lgan alohida mehr qo'ygan janrni belgilab oladi va ijodining asosiy qismini shu janrga bag'ishlab, eng yaxshi asarlarini ham shu janrda yaratadi.

Rassomlar ijodiy faoliyatidagi individual uslub psixologik-pedagogik tavsifnomasini, ijodkorlar ijodiy faoliyatida zarur bo'lgan sifatlarni tarkibi va yetakchiligiga ko'ra uch guruhga bo'lish mumkin. Birinchi guruh sifatlarni neyrofiziologik tug'ma layoqat, tashqi muhit bilan o'ziga xos muloqot, uzoq vaqt irodani safarbar qilib, bir yoki turli ijodiy faoliyat olib borishga bo'lgan ehtiyoj va qobiliyat tashkil qiladi. O'quvchilar shaxs sifatlari jihatidan turlicha bo'lganligi sababli ba'zilar uchun topshiriq oson bo'lsa, faoliyatga qiziqish yo'qoladi, ba'zilarga vazifa murakkabroq tuyulsa, muvaffaqiyatsizlikdan o'zini olib qochib, faoliyatini to'xtatadi, "bu menga to'g'ri kelmaydi", "bu men uchun qiziq emas" kabi vajlar bilan ijod qilishdan yoki vazifa bajarishdan bosh tortadi. Bunday o'quvchilarga tegishli suhbat, rag'batlantirish, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, stimullardan foydalanish kerakligi uqitirib o'tiladi. [3]

Ikkinchi guruh sifatlariga tug'ma layoqat inkor etilmagan holda bilish jarayonlari, emotsiya, hissiyot singari xususiyatlar kiradi.

Uchinchi guruh sifatlarining shakllanishida ijtimoiy muhit katta rol o'ynab, ular natijasida tarkib topgan shaxsning dunyoqarashi, e'tiqodi, qiziqish-havaslari, hayotiy qadriyatlari, atrofdagilarga bo'lgan munosabati muhim o'rin tutadi.

Ijodkor shaxs individualligidagi sifatlarni uch guruhga bo'lishdan maqsad o'quvchida qaysi guruh xususiyatlari etakchilik qilganda tasviriy san'at yaxshiroq o'zlashtirilishi, idrok etilishi va kimga qanday pedagogik ta'sir qilish zarurligini ko'rsatishdir. [4]

Shu boisdan tasviriy san'at fani o'qituvchisini sinf doskasida juda chiroyli ishlay olishi, uni chizgan rasm-tasvirlari, yozuvlari qoyil qoladigan darajada bo'lishi bilan birga, o'qituvchi har qanday mazmundagi kompozitsiyalarni osonlik bilan, juda aniq ishlashi va dars jarayonida sinf doskasida chizayotgan rasmi og'zaki bayoni bilan bog'lanib borishi lozim. Bunday jarayon o'quvchilarni diqqatini o'ziga tortib, san'at asarlarini badiiy idrok qilish ko'nikmasini shakllanishiga hissa qo'shadi, uning barqarorligini ta'minlaydi. Shuningdek, o'quvchilarning o'qituvchilarga bo'lgan hurmat-e'tibori va hatto rassomchilik kasbiga bo'lgan mehr-muhabbati ham orta boradi.

Muhokama va natijalar. Tasviriy san'at fanini ko'rgazmalarsiz o'qitish mumkin emas. Buning uchun maktablarda tasviriy san'at kabinetini tashkil etish didaktik materiallarni tayyorlash kabinet ko'rgazma materiallaridan dars va boshqa mashg'ulotlarda foydalanishni kengaytirish o'qitish samaradorligini oshiradi.

Darhaqiqat, umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quv-tarbiya jarayonini, xususan, tasviriy san'at o'quv jarayonini modernizatsiyalash, rassom-pedagog bo'ladigan mutaxassislar tayyorlash tizimi sifat darajasini oshirishda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ularni sohaga oid zamonaviy kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalar bilan qurollantirish, ilmiy-texnik innovatsiyalardan mustaqil ravishda, ijodiy foydalanish hamda istiqbolli vazifalarni hal qila olish ko'nikmalarini takomillashtirish asosiy vazifalardan hisoblanadi.

Bunda badiiy ta'lim bosqichlarining o'zaro mazmunan bog'liqligi, uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash, tasviriy san'at o'quv jarayonini tashkil etishning ilg'or pedagogik texnologiyalarini joriy qilish, bu borada o'quv uslubiy majmualar sifatini ta'minlash, pedagogik texnologiyalarni joriy etishda

o'qituvchilarning kompyuter va internetdan foydalanish bo'yicha savodxonligini doimiy oshirib borish, umumiy o'rta ta'lim maktablarida axborot resurs va zamonaviy o'quv adabiyotlari bilan ta'minotini yanada rivojlantirish, tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishlarida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish oliy ta'lim muassasalarida rassom-pedagoglarining faoliyat yo'nalishlari tarkibini belgilaydi.

Yuqoridagi fikrlardan ko'rinib turibdiki, umumiy o'rta ta'lim maktablar tizimini xususan, tasviriy san'at ta'lim tizimini modernizatsiyalash o'quv jarayoniga nisbatan innovatsion yondashuvni talab etadi. Shunday ekan, tasviriy san'at ta'limga innovatsion yondashuv fikri ta'lim mohiyati va natijalarining shaxsga yo'nalganligi, ta'lim mazmuni, shakl, metod va vositalarini fan va texnikaning so'nggi yutuqlari, ilg'or tajribalar, zamonaviy metodikalar bilan uyg'unlashtirishga qaratilganligi bilan an'anaviy yondashuvdan farq qiladi.

Ta'lim tizimiga kiritilayotgan har qanday innovatsiya axborot va metodik ta'minotning mavjudligini ko'zda tutadi. Shuning uchun, tasviriy san'at o'quv jarayoniga innovatsiya kiritishda ilg'or pedagogik tajribalarni o'rganish, tahlil qilish va umumlashtirish hamda amaliyotga tatbiq etish, zamonaviy pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish orqali o'quv jarayonlari mazmuni va metodlarini rivojlantirish asosiy yo'nalishlardan sanaladi.

O'qituvchining jadal faoliyati o'quv faoliyatining muhim ko'rinishi sifatida paydo bo'lib, u ushbu harakatning sub'ekti va tashkilotchisi sifatida faoliyat ko'rsatadi, o'quv faoliyatining muhim negizi va natijasi, mazkur faoliyatning sub'ekti o'quvchi hisoblanadi; muvaffaqiyatli o'quv faoliyatining asosiy ko'rsatkichi, uning natijasi o'quvchining fikrlash usullarini o'rganish va amaliy masalalarni ijodiy hal etish, erkin, mustaqil harakat qila olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat; o'quv faoliyatning asosiy ko'rsatkichi o'quv topshiriqlari xisoblanadi. Bunda ta'lim jarayonining asosiy sub'ekti bo'lgan o'quvchida fikrlash, bilish harakati usullarini rivojlantiruvchi o'qitish taktikasi muhim o'rin tutadi, o'quv faoliyatini amalga oshirish jarayoni o'quvchidan o'zining shaxsiy bilish mahorati va ko'nikmalarini o'zlashtirib olishi uchun zamin hozirlashdan iborat.

Xulosa. Professional san'at va san'atkorlar shu davrda paydo bo'ldi. San'at esa o'zining o'ziga xos xususiyatini, sinfiyligini namoyon qilib, hukmron sinfning ideologiyasini targ'ib qiluvchi kuchli g'oyaviy qurolga aylandi. Lekin shunga qaramay, omma orasidan yetishib chiqqan iste'dodli ijodkorlar mehnatkash xalq ommasining orzu-istaklarini, ularning go'zallik va xudbinlik, oliyjanoblik va insonparvarlik haqidagi tushunchalarini yaqqol ko'rsatib beruvchi asarlar yaratdilar.

Xalqning tarmushi, xulq va odatlari, yutuq va mag'lubiyatlari ularning asarlarida o'z ifodasini topdi. Har bir davrda bor bo'lgan ana shunday san'at hayot go'zalliklarini tasvirlab, odamlarda yuksak hislat va fazilatlarini kamol toptirdi, ularni tenglik, ozodlik, birodarlik, yorqin kelajakka intilishga da'vat qildi.

REFERENCES

1. B.N.Oripov. Tasviriy san'atni o'qitish uslubiyoti. O'quv qo'llanma. N., 2001.
2. I.Yuldashev, I.Pulatov, M.Qurbonova "Tasviriy san'at asarlarini idrok etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalaridan foydalanish yo'llari" O'quv uslubiy qo'llanma.
3. Boymetov B, Abdirasilov S. Chizmatasvir. O'rta maxsus kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma. T., 2004.
4. Hasanov R. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasidan amaliy mashg'ulotlar. O'quv qo'llanma. 1,2 qismlar. – T:TDPU, 2006.